

Člověk a „jazyky“ („řeč“)

Aristotelés mířil správným směrem, když člověka definoval jako „mluvícího živočicha“, i když ono ZOON LEGON ECHON lze překládat i dalšími způsoby (řečníci nebo žvanivé zvíře, ale také zvíře, které uchopilo a „drží“ mluvu či také „řeč“ apod.) Jeden moment správnosti je především v tom, že nakonec nezáleží na biologické povaze, nýbrž právě jen na schopnosti rozmlouvat, tj. jazykově, řečově komunikovat s jinými podobnými (nebo i nepodobnými) bytostmi; kdyby se nám kupř. podařilo naučit komunikovat primáty nebo jiné vyšší živočichy jazykově s námi (my bychom u toho vždycky museli být, protože jinak bychom nemohli poznat, zda jde opravdu o jazykovou komunikaci – vyložím později), museli bychom každého třeba šimpanze uznat a respektovat jako „člověka“, a to bez ohledu na to, že taxonomicky a vývojově (Fylogeneticky) náleží trochu jinam než „lidé“. Ale proč onen jazykový způsob komunikace je (resp. může být) tak důležitý? Tady je např. velmi důležité rozlišit zásadním způsobem řeč od mluvy resp. od jazyka (jazyků). Anebo rozlišit „jazyk“ v širokém smyslu, takže za jazyk považujeme i různé způsoby komunikace hmyzu (mravenců, termitů, včel, ale také motýlů atd.), od jazyka v užším slova smyslu, totiž umožňujícího vstup do zvláštního „světa jazyka“ (a jím do „světa řeči“, světa LOGU). Jazyky (v užším smyslu) vznikly nepochybně jako lidský vynález, ale ten vynález se podstatně „týkal“ něčeho, co lidským vynálezem nebylo a být ani nemohlo, totiž právě toho, co bylo jedním z významů řeckého slova LOGOS, tj. toho, co se neprosazuje svou „vahou“, ale „vládne“, „platí“ a uplatňuje se, je mírou a normou všeho, co „váží“ (co má svou „váhu“ a „závažnost) – zkrátka jako to řekl Hérakleitos: všechno se děje „podle LOGU“. A to jak v přírodě, tak v dějinách, a ovšem také v myšlení – a v promlouvání. A právě promlouvání je možné jen ve světě „řeči“, a do tohoto světa nemůže nikdo vkročit jinak než skrze nějaký „jazyk“. V jistém smyslu lze tedy říci, že každý „jazyk“ představuje lidský pokus, jak pobývat ve světě řeči a nechat se vést LOGEM, nechat si nad sebou vládnout LOGOS. A tak můžeme uzavřít: člověk je ta živá bytost, která si – s větším nebo menším úspěchem, tj. s lepší nebo horší poslušností, nechá nad sebou vládnout LOGOS. Není to tedy – proti Aristotelovi – bytost, která vládne LOGEM, která „má“ LOGOS, drží LOGOS, nýbrž naopak bytost, která je LOGEM ovládána, (která se nejen „nechá“, ale přímo „dá“ ovládat LOGEM), která se LOGU dává k dispozici a nechá se jím „držet“ a „nést“.

(Písek, 051222-1.)